DE STICHTING DER GEMEENTE DOOR JEZUS VAN NAZARETH

Josue Jean Philippe Valeton

DE

STICHTING DER GEMEENTE.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0749 8188

DE

STICHTING DER GEMEENTE

DOOR

JEZUS VAN NAZARETH

VOORLEZING

GEHOUDEN DEN 12den DECEMBER 1862

DOOR

J. J. P. VALETON
HOOGLEERAAR TE GRONINGEN

GEHEEL TEN VOORDEELE EENER CHRISTELIJKE INRIGTING

GRONINGEN
M. SMIT
1863

De uitgave dezer voorlezing is mij met zoo vriendelijken aandrang gevraagd, dat ik haar niet heb kunnen weigeren. En dit te minder, dewijl ik daaraan de ondersteuning kon verbinden van een arbeid der liefde, die evenals de gansche voorlezing ten doel heeft, de bevordering der levende kennis van Jezus als den Christus!

Ik geef mijne lezing, gelijk ik die heb uitgesproken, onveranderd, vertrouwende dat, ook zonder die verbeteringen, welke eene nieuwe omwerking zouden vereischen, het gesprokene woord nog verderen ingang zal vinden.

Tot opheldering voor lezers buiten de stad, dient dat de meeste predikanten der Nederduitsche Hervormde gemeente alhier, benevens eenige andere predikanten en hoogleeraren daartoe uitgenoodigd, in den afgeloopen herfst weder begonnen hebben, om de 14 dagen voorlezingen te houden over de geschiedenis der Christelijke kerk.

DE STICHTING DER GEMEENTE

DOOR

JEZUS VAN NAZARETH

ZEER WAARDE TOEHOORDERS,

De geschiedenis der Christelijke kerk: zoodanig is, Gij weet het, het onderwerp der voorlezingen, van welke ook ik, op vereerende uitnoodiging, er ééne heb op mij genomen; de geschiedenis dier Christelijke kerk, welke, sedert achttien eeuwen bestaande en over de geheele aarde verspreid, hoezeer ook in velerlei deelen gesplitst en als van één gescheurd, nogtans één groot geheel uitmaakt, — tot welke ook wij zelven behooren, — in welke wij gelooven, welker bestaan eene wezenlijke beteekenis voor ons heeft, — en op welker lotgevallen, op welker verschillende deelen wij dus ook eene naauwe betrekking hebben, ofschoon het niet te ontkennen is, dat velen, misschien verre de meesten in ons midden, deze betrekking zeer weinig of in 't geheel niet gevoelen. Maar het is dan ook een voornaam doel dezer voorlezingen, dit zoo natuurlijk, dit met ons

geheele geloofs- en geestesleven zoo innig verbonden gevoel te verlevendigen.

De geschiedenis der Christelijke kerk: de laatst gehoudene voorlezing, Gij herinnert het U, de eerste der voorgenomene reeks, maakte, over de voorbereiding van het Godsrijk handelende, er de inleiding van uit. Wij beginnen nu de geschiedenis zelve der Christelijke kerk, en vestigen daarom Uwe aandacht op de *stichting der gemeente door Jezus van Nazareth.*

Maar waarom zeggen wij zoo opzettelijk: de stichting der *gemeente?* Is er dan onderscheid tusschen *gemeente* en *kerk?* Ja, M. H.; de kerk is de georganizeerde gemeente, de gemeente in eenen bepaalden, geregelden, uitwendigen vorm gebragt, de gemeente met haar bestuur, hare instellingen, hare verschillende werkzaamheden en wat dies meer zij. En nu heeft die Jezus zelf, wiens erkenning als Heiland en Heer het kenmerk en de leuze der Christelijke kerk is, wel de gemeente, maar niet de kerk gesticht. Hoe dan? Is dan de kerk van geringer afkomst? is zij een willekeurig uitvindsel, een vreemdsoortig bijwerk, dat men aan de gemeente heeft toegevoegd, maar dat tot heil der gemeente niet spoedig genoeg kan afgebroken worden, gelijk sommigen meenen?

Verre van dien, M. H.; de kerk is door den Heiligen Geest, door den Heiligen Geest die in de gemeente woont en werkt, gesticht; onder zijnen invloed heeft de gemeente steeds, naar den aard en de behoeften des

tijds en der omstandigheden, waarin zij leefde, eenen bepaalden vorm aangenomen. Maar gelijk de Heilige Geest in geenen enkelen mensch en dus ook niet in de gemeente in zijne gansche volheid woont, gelijk de gemeente hier op aarde dus steeds onvolmaakt blijft, zoo blijft ook de kerk uit haren aard altijd min of meer gebrekkig. Ja, het kan zijn, dat iemand tot de kerk behoort, zonder in waarheid lid der gemeente te zijn. Zelfs kan het gebeuren, dat de kerk in haren uitwendigen vorm blijft bestaan, terwijl de geheele gemeente verflaauwt, verkwijnt, ja schier versterft. En zoo het leven der gemeente dan niet weder opgewekt en vernieuwd wordt, dan is ook de kerk haren ondergang nabij. De gemeente is dus het inwendige, het wezenlijke, de ziel, de kerk het uitwendige, het vormelijke, het ligchaam. Maar gelijk hier op aarde geene ziel zonder ligchaam, zoo kan ook de gemeente op aarde niet zonder eenigen kerkvorm bestaan. Daarom is ook de geschiedenis der gemeente de geschiedenis der kerk, maar de geschiedenis der kerk begint met de stichting der gemeente.

Ik moet U dus heden avond verhalen, hoe Jezus van Nazareth de gemeente gesticht heeft. W. T., dat onderwerp is bij uitstek belangrijk. Het geldt hier de grootste gebeurtenis, die ooit op aarde heeft plaats gehad. Wat vereenigingen, genootschappen, maatschappijen er ooit gesticht zijn of zich gevormd hebben, wier jubelfeesten soms met luiden ophef gevierd worden, daar is

geene van die allen, die met de gemeente van Jezus zelfs vergeleken kan worden. Het geldt hier een geestelijk feit bij uitnemendheid. Zoo immer, dan is het hier dat wij *heilige geschiedenis* voor ons hebben. In de gemeente van Jezus is God en mensch, overal elders gescheiden en in tweespalt, vereenigd en verzoend. De gemeente is de menschheid, hersteld in haar oorspronkelijk wezen, herschapen naar het beeld van God, God als Vader liefhebbend en dienend, één met God. Daarom is ook de gemeente het middenpunt der wereldgeschiedenis; in haar loopt alles zamen, van haar gaat alles uit: de gemeente *oordeelt* de wereld.

Welk eene gedachte, M. H.! Hoe brengt zij ons tot nadenken! hoe doet zij ons in ons zelven inkeeren! Ben ik, zoo vragen wij onwillekeurig, ben ik een lid der gemeente? een mensch in zijn waar, rein, heilig bestaan? herboren naar Gods beeld? een kind van God in liefde en onderwerping? leef ik in waarachtige éénheid met God? En — zoo de schaamte over mij zelven mij niet belet op te zien, — wat aanschouw ik rondom mij? Die gemeente, waartoe ik gerekend word te behooren, hoedanig is zij? Is haar leven in waarheid een oordeel, een vernietigend oordeel voor de wereld, of is zij veelzins der wereld gelijkvormig geworden, zoodat de wereld over haar juicht en in haar zegepraalt, of, erger nog, zich met haar naam versiert? O M. H., zoo daar nog eenig besef onzer roeping in ons overig is, een iegelijk voor zich zelven en allen te

zamen, het hoofd gebogen en het gelaat bedekt! De gemeente is niet, wat zij wezen moest, wat zij wezen kon. En zoo wij geroepen werden, het lot der kerk uit den toestand der gemeente te voorspellen, wij hadden maar al te veel reden om te vreezen: zij nadert haren val!

Maar juist daarom te meer, M. H., is het belangrijk voor ons te herdenken, hoe Jezus de gemeente heeft gesticht. Want de opbouwing, want de hernieuwing der gemeente geschiedt slechts op dezelfde wijze, als waarop zij gesticht is. Daar is slechts ééne bron van levenskracht voor haar, en die is in Hem, die haar het leven gaf. Daarom, zoo daar nog eenige zucht uit den boezem opstijgt: Och mogt in eigen hart, en in het hart van allen, een ander, een nieuw leven ontwaken! — en ik weet het, M. H., die begeerte bestaat, die zucht wordt door duizenden harten geslaakt, daar is eene onbeschrijfelijke onvoldaanheid, daar is een streven, daar is een zoeken naar iets hoogers, naar iets beters, daar is een onuitsprekelijk verlangen naar een nieuwen, een heiligen, een zaligen toestand, — o zoeken wij het dan niet in eenige menschelijke kracht, in eenig uitvindsel van menschelijke wijsheid! Terug, terug naar de wieg der gemeente, de toevlugt genomen tot die scheppende en herscheppende kracht, die haar het aanzijn schonk, op nieuw ons gelaafd aan de eenige, de onuitputtelijke bron! Herdenken wij, M. H., hoe Jezus van Nazareth de gemeente heeft gesticht.

Jezus van Nazareth, zeggen wij, M. H., en wij leggen nadruk op dat woord. Want wij bedoelen den historischen Jezus, den Jezus der evangeliën, die in het Joodsche land leefde, leerde en den kruisdood stierf, en wien de gemeente, welke hij gesticht heeft, als den beloofden Messias of Christus erkent. Want daar bestaat eene dwaling in ons midden, die zich op de schoonste, de aanlokkendste wijze voordoet, maar die juist daarom te gevaarlijker is, en tegen welke men niet ernstig genoeg waarschuwen kan. Zij bestaat daarin dat men de geschiedenis van Jezus van Nazareth van eenige bijzonderheden, die volgens de evangelische berigten tot haar behooren, ontdoet, van zijne geboorte uit den H. G., van zijne wonderen, van zijn volstrekt heilig leven, van zijne persoonlijke opstanding en verheerlijking, zoodat hij, hoe uitstekend mensch hij overigens moge geweest zijn, niet langer *die Christus* is, die de gemeente in hem erkent. En daarmede meent men toch der gemeente haren Christus niet ontnomen te hebben: men geeft haar eenen idealen Christus. Men neemt al de ideeën, welke men meent dat in die dichterlijke en verdichte verhalen opgesloten liggen, men voegt ze tot één beeld van goddelijke heiligheid, verhevenheid, heerlijkheid zamen, men beweert dat dit beeld, dat nooit in de werkelijkheid bestond, zich in de geheele menschheid verwezenlijkt, en men roept juichend, gelijk eenmaal de Israëlieten in de woestijn, dansend om het gouden kalf dat zij zelven gemaakt hadden: „Ziedaar,

o gemeente, de Christus die u heeft verlost!" — Neen, wij verdenken de opregtheid, de goede trouw niet dergenen, die alzoo handelen. Wij weten, het is hun om waarheid, om historische en zedelijke waarheid te doen; zij willen werkelijkheid, zij kunnen zich niet tevreden stellen met voorstellingen en leeringen, waarvan de werkelijkheid zich niet klaarblijkelijk aan hun bewustzijn mededeelt. Wij erkennen volgaarne het regt en de noodzakelijkheid der oordeelkundige wetenschap, in geschiedkunde, wijsbegeerte en elk ander opzigt, en wij weigeren dus ook niet, haar op de evangelische geschiedenis toe te passen. Maar zij beoordeelen deze naar eenen verkeerden maatstaf, door vooraf vast te stellen wat onmogelijk is; zij misbruiken de algemeen erkende wet der oorzakelijkheid op het gebied des vrijen geestes; zij vergeten, dat wij voor ons godsbewustzijn en onze godskennis nog andere bronnen behoeven dan de dagelijksche ervaring en het afgetrokken verstand. En zoo verdwijnt dan voor hun oog èn de Jezus der geschiedenis èn de waarachtige Christus, en wordt het woord van Jezus zelven vervuld: „Daar zullen valsche Christussen opstaan." Maar dan is het ook met de Christelijke gemeente gedaan: deze is gesticht door Jezus van Nazareth.

En vraagt gij dan nu, M. H., op welke wijze? door wat kracht? door wat middelen? Door niets anders dan door zijne verschijning, zijne zelfopenbaring, doordat Jezus te midden der menschen zich zelven deed

kennen, in woord en werk en lijden, met aansluiting aan Gods openbaring in natuur en geschiedenis, zich vertoonde, zich mededeelde gelijk hij is.

Gij weet het, M. H., hoe Jezus optrad. Terwijl daar Johannes de Dooper in de woestijn de bekeering predikt, en in profetische zekerheid, dat het koningrijk Gods eerlang in Israël, in de menschheid stond geopenbaard te worden, allen, die hunne zonden beleden en van gezindheid veranderden, ter opneming in dat koningrijk doopte, had ook Jezus zich door den doop in dat koningrijk laten inleiden, en nam ook zelf weldra de prediking van Johannes over: „Bekeert u, want het koningrijk der Hemelen is nabij." Maar niet lang laat hij plaats voor de gedachte, als of het mogelijk ware dat dat koningrijk buiten hem zelven bestond. Hoort hem in de synagoge van Nazareth. Men had hem het boek van Jesaja gegeven; daar leest hij: „De Geest des Heeren is op mij, omdat hij mij gezalfd heeft." Daar spreekt hij: „Heden is deze schrift voor uwe ooren vervuld." Of hoort hem in een bijzonder gesprek, hier met de Samaritaansche, die weet dat de Messias komt en dat deze hun alle dingen zal verkondigen: „Ik ben het," zegt hij, „die met u spreek," — dáár met den blindgeborene, die slechts één ding weet, dat hij ziende is geworden, en dien men uit de synagoge heeft geworpen, en aan wien hij vraagt: „Gelooft gij in den Zoon van God?" en die slechts wenscht hem te zien om in hem te gelooven. „Gij hebt hem gezien," is het ant-

woord, „en die met u spreekt, hij is het." En hoe vele zulke woorden zouden wij kunnen aanhalen, wanneer Jezus onder de meest verschillende en de meest treffende beelden, nu als koning, dan als herder, hier als het licht der wereld, daar als het brood der levens zich voorstelt! En het zijn niet alleen de uitgesprokene woorden zelven die hem bekend maken, het is de geheele toon zijner rede, die daartoe alleen voldoende is. Hij spreekt niet gelijk de schriftgeleerden, die in spitsvindigen redetwist over wet en gebod zijn bevangen. Hij spreekt als magthebbende, met al het gezag, met al den klem, met al den indruk, dien het volle en bewuste bezit der levenswaarheid hem geeft.

En nu zijne werken: M. H., Gij gevoelt, dat ik onder anderen, dat ik in eerste plaats zijne wonderen bedoel. En toch ik erken het, dat ik niet zonder eenigen schroom dat onderwerp aanroer, daar waar ik alleen aan het woord ben, waar voor geene tegenspraak plaats is. Immers is het niet, als of dat ééne woord *wonder* de geheele schare der toehoorders in twee scherp gescheidene, voor als nog misschien ongelijke deelen doet uiteengaan? Aan de ééne zijde zij, die het wonder vasthouden, die juist in het onbegrepene daarvan den waarborg van het goddelijke vinden, en de verwerping er van als louter schuldig ongeloof aanmerken. Aan de andere zijde zij, die met een glimlach op de lippen er zich over verbazen, dat men zulke ongerijmdheden nog aannemen kan. En hoe zal ik dan

naar beider behoefte spreken? Hoe zal ik aan beiden evenzeer aantoonen, dat Jezus ook in zijne wonderen zijn eigen wezen volkomen openlegt? O schenkt mij allen evenzeer goedgunstig uwe aandacht, vergunt mij een oogenblik met u bij Jezus' werken stil te staan, ook gelijk zij zich als wonderen voordoen. Hoedanig is er het karakter van? Mij dunkt, niemand kan het ontkennen, dat karakter is tweeledig: het is magt en liefde tevens. Zijn niet de talrijkste soort, de genezingen, allen werken der liefde? Hoe dikwijls staat het uitdrukkelijk vermeld, dat Jezus bij den aanblik des kranken, des bezetenen, innerlijk bewogen was, dat op den weg naar de grafspelonk een traan zijn oog ontwelde? Ja, wie kan het loochenen, ook bij wonderen van eene andere soort, als het water in wijn wordt veranderd, opdat niets het bruiloftsfeest store, als de storm moet bedaren, opdat het gevaar der schepelingen wijke, als de zee hem moet dragen, opdat hij zijne jongeren in nood te hulp kome of geruststelle, als dezelfde zee de zwijnen verzwelgen moet, opdat de geest eens menschen van de overmagt des boozen geestes bevrijd worde, — draagt dan niet alles het kenmerk van Jezus' innige, hartelijke liefde zoowel als van zijne magt?

Maar magt en liefde, M. H., zijn ze niet in ons diepst besef onafscheidelijk van de Godheid? En zoo dan Jezus' werken ons den indruk geven eener geheel eenige magt, eener onvergelijkelijke liefde, getuigen dan

niet beiden evenzeer van het goddelijke dat in hem is? En waaraan zullen wij nu meer gewigt hechten? Waardoor zullen wij ons meer laten aantrekken? Jezus wilde voorzeker door die wonderen een diepen indruk geven van zijne goddelijke magt en hen, die op die wijze met eerbied en ontzag voor hem vervuld waren, ook brengen onder den invloed zijner liefde; maar hoe dikwijls is deze toch ook gebleken zonder zoodanige buitengewone magtsbetooning! En zoo dan in den tegenwoordigen tijd, het verhaal dier wonderen niet meer denzelfden indruk maakt, zoo men meent, op zoo grooten afstand, ze niet naauwkeurig genoeg te kunnen beoordeelen, o, dat dan nog het onloochenbaar kenmerk der liefde, dat ze dragen, onze harten voor Jezus winne, en wanneer wij hem van dien kant slechts hebben leeren kennen gelijk hij is, wanneer wij slechts den invloed dier liefde als van eene onuitsprekelijke, bovenmenschelijke, waarachtig goddelijke liefde hebben gevoeld, er is geen twijfel aan, M. H., dat zal ons brengen tot het aannemen, ik had bijna gezegd, tot het begrijpen zijner niet minder goddelijke wondermagt.

Zoo vertoonde Jezus zich dan gelijk hij was in zijne werken. En toch, M. H., zij zijn het hoogste nog niet. Noch in zijne woorden, noch in zijne werken blijkt het volkomen, wie Jezus was. „Wanneer ik van de aarde verhoogd zal zijn," zeide Jezus, „dan zal ik allen tot mij trekken." En dit zeide hij beteekenend hoedanigen dood hij zou sterven. De gansche volheid

van Jezus' zelfopenbaring is *het kruis*. M. H., het is onmogelijk in te denken, hoe veel meer het onder woorden te brengen, wat die kruisdood van Jezus is. Aan de ééne zijde aanschouwen wij een leven, waarin niet alleen geene enkele met reden berispelijke daad te vinden is, maar waaraan zelfs alle bewustheid, alle spoor van zonde ontbreekt, waarin geene inwendige tweespalt zigtbaar is, waarin de volmaakste overeenstemming met Gods wil heerscht. „Ik doe altijd wat Hem welbehagelijk is," ziedaar de eenvoudige getuigenis, die Jezus zich zelven geeft, en waarin hij, als de ure des gevaars nadert, ter bemoediging zijner vrienden aantoont, dat al zijne kracht en al zijne vastheid gelegen is. Aan de andere zijde zien wij Gods heiligen, Gods onverbiddelijken wil: eene wereld in zonde, in afval van God is, het kan niet anders, het moet niet anders, eene wereld van ellende, van dood. Dat is de vloek, die op de menschheid ligt. Dien vloek moet Jezus dragen: hij is mensch. En hij wien het koningrijk toekomt, hij die weet, dat de Vader hem alle dingen gegeven heeft, hij moet alles afstaan, hij moet alles verloochenen. En dat wil hij, en dat doet hij: hij buigt zich onder den vloek. Hoe krimpt hij daar weg in dat Gethsemane, van onuitsprekelijken doodsangst bevangen! Hoe klaagt hij daar, aan dat kruishout, van zijnen God, van zijnen Vader verlaten!

Nog eens, M. H., aan de ééne zijde, aanschouwen wij een leven van liefde en weldadigheid, waarvan

de wedergade te vergeefs op aarde gezocht wordt. Wat men ook van hem zeggen moge, wat men uit zijne geschiedenis ook moge uitwisschen, dat ééne woord zal eeuwig onuitwischbaar staan blijven, hij heeft de menschen liefgehad, hij heeft tot heil der menschen, van zijne tijdgenooten niet alleen, maar ook van alle volgende geslachten geleefd. En aan den anderen kant, wat zien wij? Die liefde erkend? Dien weldoener des menschdoms gevolgd, toegejuicht, op de handen gedragen, aangebeden? Neen, wat er in sommige harten ook moge omgaan, wat hier of daar ook aan den dag moge komen, het tast niet door, het is niet overweldigend, men zwijgt, men klaagt. Het menschdom in zijn geheel, in zijne magthebbers, in zijne toongevers, verwerpt hem, vergeldt zijne liefde met haat, zijne weldaden met den dood. En Jezus? wat doet hij? onttrekt hij zich? verzet hij zich? of althans vermaakt hij stervend zijnen vloek aan het ondankbaar ras? Neen, neen; wel klinkt er langs den kruisweg een weemoedig: „Weent, weent over u zelven." Maar geen verwijt, geene bedreiging, geen vloek! Alleen eene bede voor de schuldigen, eene bede om vergeving stijgt op uit zijn hart, alleen klanken eener zorgende liefde voor de zijnen, alleen eene zaligspreking over den moordenaar, die nog in de doodsure bij hem schuilt, alleen een juichtoon, dat hij voor eene zondige wereld alles volbragt heeft.

M. H. Wat is de slotsom van dit alles? Immers

deze, dat die Jezus van Nazareth, die daar zoo eenvoudig als leeraar optrad, zonder eenige aanmatiging, zonder eenige aanspraak op uitwendig aanzien of gezag, die daar in zulk een verscholen hoek, onder zulk een veracht volk leefde en werkte en zulk een smadelijken dood stierf, dat hij eene geheele eenige persoonlijkheid is, eene verschijning van goddelijke grootheid en magt, heiligheid en liefde in den mensch, God geopenbaard in het vleesch. Hij, de zoon des menschen, de eenvoudige mensch, hij vertoont zich als de Zone Gods, in wien de gansche volheid der Godheid woont.

En nu, M. W. T., staat die Jezus van Nazareth, gelijk hij zich zelven vertoont, geheel alleen, los van alle betrekking op het gansch heelal dat ons omringt, voor onze oogen? Is hij een historisch persoon, in dien eigenlijken zin des woords, dat zijne verschijning één wezenlijk geheel uitmaakt met den geheelen loop der wereldgeschiedenis? Is hij tevens in overeenstemming met den indruk welken de natuur, die ons omringt, op ons maakt? O voorzeker, M. H.! Zagen wij niet reeds hoe hij als de beloofde Messias van zijn volk optrad? En inderdaad, hij is de sleutel der geheele geschiedenis. Niet alleen de verwachtingen, de door God zelven opgewekte, steeds versterkte verwachtingen des Joodschen volks, welks geschiedenis, instellingen en geheele geestesleven om die verwachtingen als om hunne spil draaijen, zijn in Jezus vervuld, hooger en heerlijker dan zelfs de profeten het zich konden

voorstellen; maar ook alles, waarnaar de volkeren van vroegeren en lateren tijd, in hunne godsdiensten, wetgevingen, wijsgeerige stelsels gezucht, gestreefd, gezocht hebben, is in hem verwezenlijkt. Alleen door hem te kennen, zien wij God waarlijk in de geschiedenis, wordt ons die geschiedenis begrijpelijk als openbaring Gods. Zij is geheel op Hem aangelegd. De verwachting dat Hij zal komen, of de verkondiging dat Hij gekomen is, beheerschen haar geheel.

En de natuur? Kunnen wij, ik bid het u, kunnen wij miskennen, dat de geheele natuur ons van God spreekt, ons God predikt, als den oorsprong, als den onderhouder van haar bestaan? Wij weten het, de natuurwetenschap zegt ons, door den mond van vele harer beoefenaren: „Wij zien dien God niet, wij zien niet anders dan werkingen van oorzaken en gevolgen.” Maar dat kan ook niet anders, die wetenschap als zoodanig mist het oog, waarmede God alleen gezien kan worden: het oog des geestes, het oog des geloofs. Dat oog had Jezus, dat oog geeft hij aan ieder die in hem gelooft. Zonder Jezus bestaan er eigenlijk slechts twee mogelijkheden: òf dat men, gelijk in 't algemeen de volken buiten Israël, overweldigd door het gevoel van Gods werking in de natuur, deze zelve voor God houde en alzoo God inderdaad miskenne, òf dat men, alleen bij de natuurkrachten stilstaande, zegge: „Daar is geen God.” In Jezus alleen vinden wij een God, die in waarheid boven de natuur verheven is, haar uit zich

zelven voortbrengt, haar met zijn kracht doordringt, haar volkomen in zijne magt heeft. En dat niet alleen omdat hij ons den Hemelschen Vader zoo voorstelt, niet alleen omdat hij beter dan iemand den zin en de beteekenis der natuur verstaat, maar bovenal omdat hij zelf zich boven die natuur verheven toont, en elk die in hem gelooft zijner magt over haar deelachtig maakt. Ja, M. H., waar men hem gezien, in waarheid gezien heeft, waar men hem erkend heeft gelijk hij zich openbaart, gelijk hij is, daar weet men, daar ondervindt men welke de magt des geestes is, daar weet men dat hij, hij zelf, uit de dooden is opgestaan, dat de boeijen des doods hem niet konden houden, dat hij de geheele natuur beheerscht, dat ook zij op hem is aangelegd, en dat ook wij die in hem gelooven, ook al zijn wij gestorven, ook al zijn wij voor de natuurwet bezweken, leven, persoonlijk, eeuwig leven, omdat hij leeft.

Zoo zagen wij dan, M. H., hoe Jezus van Nazareth zich in de wereld openbaart. En vragen wij nu nog, hoe hij de gemeente gesticht heeft, wat dan in die verschijning het eigenlijk gemeentevormend beginsel was? W. T., het is Jezus geheele persoonlijkheid, zoo als zij is. Het is die ondoorgrondelijke en toch zoo waarachtige verbinding van het goddelijke en het menschelijke in Jezus. Het is wáár, wat Pilatus met hooghartig medelijden zeide: „Ziet den *mensch!*" en de samaritaansche vrouw, toen zij de haren uitnoodigde om dien *mensch* te komen zien, die haar alles had gezegd, wat zij gedaan

had. Maar het is ook wáár, wat die mensch zelf gezegd heeft: „Ik ben de weg, de waarheid en het leven, niemand komt tot den Vader dan door mij; die mij ziet, ziet den Vader: ik en de Vader zijn één."

En verbeeldt U nu, M. H., dat Gij hem op aarde gekend hadt, dat Gij gezien hadt dien helderen, kalmen blik, waaruit de inwendige vrede, de volkomene zelfbeheersching spreekt, dat ontzag inboezemend uiterlijk, die innige belangstelling, die hartelijke deelneming in aller leed, die onuitputtelijke hulpvaardigheid, dat geduld, die zachtmoedigheid, dat stille vertrouwen op God, die onverstoorbare beslistheid om Gods wil alleen te doen, — verbeeldt U, dat Gij die woorden des eeuwigen levens gehoord hadt, die eenen Petrus boeiden, eene Maria verkwikten, duizenden aan zijne lippen deden hangen, de menigte verbaasden, en zelfs de ruwe dienaren, die hem moesten vangen, onverrigterzake deden wederkeeren, — verbeeldt U, dat Gij ze aanschouwd hadt, die daden van magt- en hulpbetoon beide, waarvan 't gerucht zich, tegen zijnen wil, alom verbreidde, o M. H., wat dunkt U, zoudt ook Gij niet U tot hem aangetrokken gevoeld hebben? O, ik weet het, daar waren velen, en zij zouden er, helaas! ook nu nog zijn, die zich afgestooten voelden, omdat, wanneer de Heilige Geest van Jezus tot hun hart sprak, zij dat harte sloten, omdat, wanneer de lichtstraal uit den hooge hen bescheen, zij de duisternis liever hadden, dan het licht, dewijl hunne werken boos waren. Maar indien

ook de zoodanigen in ons midden waren, ik zou het hun ernstig en nadrukkelijk vragen, of zij zich ook niet in hun eigen geweten onrustig gevoelén, of daar niet, zoodra het beeld van Jezus zich aan hun oog vertoont, eene stem, eene te dikwijls onderdrukte stem, in hun binnenste roept: „Tot hem, tot hem moet gij heen!"

Zoo is het, M. H.; dat is het wat in ieder menschelijk hart, soms diep, diep begraven ligt, maar toch nog in waarheid aanwezig is, dat is de deur, waaraan Jezus klopt, en welke een iegelijk, die naar zaligheid smacht, hem openen kan. Maar ziet, M. H., wordt die deur opengedaan, dan is er ook eene persoonlijke verbindtenis met Jezus, dan is er eene geheele overgave aan Hem, dan is er een sterven aan zich zelven, aan het zondig eigen, aan de zonde, dan is er een diep gevoel, dat niet dat eigen sterven, maar Jezus dood alleen verdienste heeft, dat niet dat eigen sterven, maar Jezus dood, maar Jezus liefdedood alleen, de zonden delgt en met God verzoent, dan is er ook een leven in Jezus en met hem.

Zoo is Jezus het fundament der gemeente, zoo wordt een iegelijk, die in hem gelooft, de een voor, de ander na, als levende steenen met hem en onderling verbonden. Zoo heeft hij zelf gedurende zijn verblijf op aarde het begonnen, toen hij hier discipelen tot zich riep, daar apostelen zich verkoos, en die allen, hoe onderling verschillend ook, Petrus en Johannes, Jakobus

en Thomas, Salome en Magdalena, aan zich zelven en zóó ook onderling verbond. Ja, die band met Jezus is een onderlinge band. Hoe dikwerf toch zien wij niet de meest uiteenloopende, de meest strijdige, de in andere opzigten soms meest tegen elkander verdeelde personen, elkander in het betoonen van achting en liefde aan eenen mensch, al ware 't ook slechts voor korten tijd ontmoeten! Zoo is het ook, waar men zich wezenlijk aan Jezus heeft aangesloten. Alle strijd, alle verdeeldheid houdt op, eene nieuwe gemeenschappelijke werkzaamheid ontstaat, wanneer men aan den eenen kant, aan zich zelven gestorven, niets meer voor zich zelven eischt, aan den anderen in hem, die voor allen gestorven is, allen als verlosten, als door zijn bloed gereinigden en verheerlijkten, of althans als voor zulk eene verlossing, reiniging, verheerlijking vatbaren beschouwt en liefheeft.

Ja, M. W. T., zoo heeft Jezus de gemeente gesticht: hij heeft zijne heerlijke godmenschelijke persoonlijkheid geopenbaard, hij heeft haar medegedeeld aan allen die tot hem kwamen, zij hebben haar aangenomen, zij hebben in elkander niet anders meer dan hem gezien, zij hebben gevoeld, dat zij ieder voor zich slechts leden van hem, allen te zamen zijn ligchaam uitmaakten: in hem zijn ze allen één. En ieders bijzondere, en aller gemeenschappelijke werkzaamheid is om hem te verheerlijken, om dien arbeid voort te zetten, dien hij hier op aarde begonnen en gevestigd heeft.

Behoef ik nog, M. H., de vraag te beantwoorden, wat uit dit alles voor ons te leeren valt? Of gevoelen wij niet allen, wat er ook nu noodig is, om het kwijnend leven der gemeente te vernieuwen en te versterken? Immers niets anders, dan dat Jezus van Nazareth in het woord der prediking en in het leven van hen, die hem kennen, hoe zwak ook in zich zelven, maar sterk in zijne kracht, verschijne en zich aan de harten openbare, Jezus van Nazareth, gelijk hij ons in de evangeliën, wel niet met doode, photographische naauwkeurigheid, maar als in de gloeijende verwen eener diep gevoelde en trouw wedergegeven schilderij, is voor oogen gesteld. Niets anders, dan dat wij diep indringen in den geest dier geschriften, waarin de Apostelen hunne opvatting van Jezus' persoon, gelijk de Heilige Geest hun die gaf, naar de behoeften van hunnen tijd hebben uitgedrukt, en zoo ook zelven die opvatting, onder den invloed van denzelfden Geest, naar de behoeften van onzen tijd teruggeven; dat wij tevens, door in te dringen in de geschiedenis en in de geschriften van het uitverkoren volk, in hem de vervulling der aloude Godsbeloften leeren zien; maar ook dat wij, door Gods openbaring beide in de natuur en in de geschiedenis, welke de wetenschap onzer dagen ons naauwkeuriger dan ooit leert kennen, aandachtig na te gaan, in Jezus van Nazareth den Heer der natuur en het doel der geschiedenis leeren zien. Ziet, M. H., wanneer zoo de heerlijkheid van Jezus van Nazareth

op nieuw duidelijk in de gemeente geopenbaard wordt, ja, dan zullen ook weder duizenden en nogmaals duizenden, die nu, 't zij dan in de hoogste of in de laagste standen der maatschappij, in duisternis en schaduwe des doods gezeten zijn en verloren gaan, tot hem getrokken worden, dan zal er eene nieuwe uitstorting des Heiligen Geestes plaats hebben, die niet altijd komt met uiterlijk gelaat, dan zal bij vernieuwing blijken, dat de gemeente van Jezus het zout der aarde, het licht der wereld is.

Maar bij dat alles, M. H., vergeten wij het niet, dat de gemeente van Jezus, het rijk Gods, het koningrijk der hemelen, geen aardsche heerschappij is, dat Jezus niet geduld heeft, dat men hem koning maakte, dat hij geene andere dan eene doornenkroon gedragen heeft, dat ook zijne volgelingen niet vele heeren en meesters zijn moeten, en dat ook van zijne gemeente hetzelfde geldt als van hem zelven: „Door lijden tot heerlijkheid." De gemeente kan en mag hier op aarde niet zegepralen. Op deze aarde, waar de zonde heerscht, waar de vorst der duisternis zijnen invloed nog oefent, is slechts strijd en lijden haar beschoren. Heeft zij vrede van God ontvangen, in de wereld kan zij geenen vrede hebben. Dat bedenke een ieder, die tot haar meent of wenscht te behooren. Zoo iemand Jezus wil volgen, die neme zijn kruis op: zonder kruis volgt hem niemand. De gemeente van Jezus vergete nooit, dat zij de gemeente des gekruisigden is, den Jood eene ergernis en den Griek

eene dwaasheid. Het kruis is haar zinnebeeld, maar het kruis is ook haar zegepraal. Want gelijk Jezus aan dat kruis over dood en hel heeft gezegevierd, zoo weet de gemeente ook, dat zij na strijd en lijden eenmaal eeuwig met hem zal zegevieren!

Dat is haar troost, dat is hare blijdschap.

Ik heb gezegd.

